

## HRVATSKA I MAĐARSKA: PRIJATELJSKE ZEMLJE OPTEREĆENE ODNOSIMA INA-E I MOL-A

*Krševan Antun Dujmović*

### Uvod

Republika Hrvatska i Mađarska (do 31. prosinca 2011. Republika Mađarska) imaju gotovo tisućgodišnju povijest odnosa, koji su prvi put formalizirani personalnom unijom davne 1102. godine. Novo razdoblje u odnosima dvije zemlje započinje raspisivanjem prvih višestranačkih izbora u Hrvatskoj i Mađarskoj 1990. godine, padom komunizma u istočnoj Europi i raspadom Varšavskog pakta u koji je bila uključena Mađarska, odnosno raspadom Jugoslavije. Od proglašenja hrvatske neovisnosti 1991. godine odnosi dvije zemlje su prijateljski i intenzivni naročito na području gospodarske i kulturne suradnje. Mađarska je podržavala Hrvatsku na putu međunarodne afirmacije te kasnije na njezinom putu k euroatlantskim integracijama.

## Politička i gospodarska suradnja

Mađarska je bila u skupini od 22 zemlje svijeta, u koju je bilo uključeno i svih 12 tadašnjih članica Europske unije (EU), a koje su prve priznale hrvatsku samostalnost 15. siječnja 1992. godine. Nakon mađarskog ulaska u članstvo Organizacije Sjevernoatlantskog ugovora (NATO) 1999. i EU-a 2004. godine, Mađarska je podupirala hrvatsko članstvo u ovim organizacijama. Od početka otvaranja pregovora o pristupanju Hrvatske EU-u u listopadu 2005. Mađarska je snažno podržavala proces otvaranja i zatvaranja pregovaračkih poglavlja, te je prva među zemljama članicama EU-a završila proces ratifikacije Ugovora o pristupanju Hrvatske EU-u. Hrvatska je ugovor o pristupanju potpisala 9. prosinca 2011. godine u Bruxellesu, a 22. siječnja 2012. u Hrvatskoj je održan referendum o pristupanju EU-u; mađarski parlament (Nacionalna skupština) te predsjednik Mađarske Pál Schmitt ratificirali su pristupni ugovor Hrvatske već 13. odnosno 14. veljače 2012. godine.<sup>1</sup>

Nakon hrvatskog ulaska u EU, mađarski se izvoz u Hrvatsku povećao s nešto manje od 1,2 milijarde eura 2013. na 1,8 milijardi eura 2019. godine. U istom razdoblju hrvatski izvoz u Mađarsku povećao se sa 350 milijuna na 800 milijuna eura. Najvažniji mađarski izvozni proizvodi u Hrvatsku su električna energija, cestovna vozila i farmaceutski proizvodi, a Mađarska je iz Hrvatske najviše uvozila električnu energiju te naftu i naftne derivate. Hrvatska je i važno tržište kapitala za mađarske investicije, pa su tako do kraja 2019. mađarska strana izravna ulaganja (eng. foreign direct investments FDI) u Hrvatskoj iznosila 3,8 milijardi eura. Mađarska OTP banka četvrta je najveća financijska institucija u Hrvatskoj s više od 10 % tržišnog udjela, a u isto vrijeme hrvatske tvrtke u Mađarskoj zapošljavaju gotovo dvije tisuće radnika.<sup>2</sup> Na ljestvici stranih turista koji su u 2021. godini ljetovali u Hrvatskoj, e Mađari su se našli na šestom mjestu, iza Nijemaca, Slovenaca, Poljaka, Austrijanaca i Čeha.

1 Vidi: <https://www.sabor.hr/en/press/news/boris-sprem-and-hungarian-ambassador-gabor-ivan-about-croatias-accession-treaty>

2 Vidi gospodarske veze između Mađarske i Hrvatske: <https://zagreb.mfa.gov.hu/hrv/page/magyarorszag-es-horvatorszag-gazdasagi-kapcsolatai>

## Suradnja na području energetike

U Hrvatskoj je prisutna i mađarska energetska kompanija MVM Grupa. Ova energetska kompanija je u 100-postotnom vlasništvu mađarske države te od 2021. godine nabavlja ukapljeni plin na LNG terminalu na otoku Krku. LNG terminal na Krku izgrađen je uz potporu instrumenta EU-a za infrastrukturne projekte Connecting Europe Facility (CEF) radi diversifikacije nabavnih ruta za nabavu plina, koji je ključan energent za energetske tranziciju Unije.<sup>3</sup> Mađarski je ministar vanjskih poslova Péter Szijjártó, kao prvi dužnosnik iz zemalja srednje i istočne Europe, najavio zakup kapaciteta ukapljenog plina na krčkom terminalu. Kompanije MFGK, koja se nalazi u sklopu MVM grupe, otvorila je podružnicu u Hrvatskoj i sredinom 2020. zakupila 6,7 milijardi kubičnih metara plina za razdoblje od 2021. do 2027. godine za potrebe ne samo mađarskog već i za tržišta Mađarskoj susjednih zemlja, uključujući Austriju, Slovačku i Rumunjsku. LNG terminal na Krku važan je i za povezivanje pravaca unutar Inicijative tri mora (3SI - Intermarium), pokrenute 2016., koja okuplja 12 zemalja srednje i istočne Europe. Pri tome za povezivanje Jadranskog i Baltičkog mora na polju energetske, prometne i digitalne infrastrukture upravo veza Mađarske i Hrvatske ima ključnu ulogu.

Mađarska naftna kompanija MOL postala je strateški partner hrvatske nacionalne energetske kompanije INA 2003. godine kad je MOL preuzeo 25 % plus jednu dionicu INA-e. Godine 2008. MOL je stekao dodatnih 22,15 % dionica i time postao većinski vlasnik INA-e. Početkom 2009. godine su hrvatska Vlada i MOL potpisali i Glavni ugovor o plinskom poslovanju te izdvajaju zasebna tvrtku za trgovanje plinom, a krajem te godine Vlada i MOL sklopili su i prvi dodatak ovom ugovoru kojim se Vlada obvezala na otkup plinskog biznisa od INA-e do 1. prosinca 2010. godine. Sredinom 2010. počinju prvi problemi vezani za privatizaciju INA-e odnosno prodaju dionica INA-e mađarskom MOL-u, te je osnovano istražno povjerenstvo u Hrvatskom Saboru koje je trebalo istražiti odredbe dopunjenog ugovora između INA-e i MOL-a iz 2009. godine. U međuvremenu je MOL do svibnja 2011. došao do vlasništva 47,46 % dionica INA-e te je Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA) podnijela kaznenu prijavu državnom odvjetništvu (DORH) protiv odgovornih osoba u MOL-u zbog sumnje u prijevaru u gospodarskom poslovanju i manipulaciju tržištem. HANFA je u prijavi navela kako je glavni cilj MOL-a od početka bilo stjecanje apsolutne

3 Vidi projekte Izvršne agencija za inovacije i mreže EU (INEA): <https://ec.europa.eu/inea/en/connecting-europe-facility/cef-energy/6.5.1-0014-hr-w-m-17>

većine udjela u dionicima, odnosno prelazak praga od 50 % vlasništva dionica. Situacija oko privatizacije INA-e naročito se zaoštrila u ljeto 2011. godine kada je Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK) otvorio istragu protiv bivšeg premijera Ive Sanadera, za čijeg je mandata 2008. godine MOL postao većinski vlasnik INA-e. USKOK je tvrdio da je premijer Sanader primio mito od predsjednika uprave MOL-a Zsolta Hernadija te zloporabio svoj položaj kako bi MOL-u predao upravljačka prava u INA-i. Ubrzo nakon toga mađarski premijer Orbán izjavio je kako mađarska vlada ne prihvaća nikakve izmijene ugovora između ove dvije kompanije, a krajem 2011. godine izdan je nalog za uhićenje Ive Sanadera. Na Međunarodnom centru za rješavanje investicijskih sporova (International Center for Settlement of Investment Disputes - ICSID) sa sjedištem u Washingtonu, MOL je krajem 2013. godine pokrenu arbitražu protiv Hrvatske.<sup>4</sup> U arbitraži koja do danas nije završena, MOL tvrdi kako je hrvatska vlada prekršila obveze vezane za investicije MOL-a u Hrvatskoj. Početkom 2014. godine Hrvatska je podnijela Komisiji UN-a za međunarodno trgovačko pravo (United Nations Commission on International Trade Law - UNCITRAL) u Ženevi arbitražnu tužbu. Ministarstvo gospodarstva tada je objavilo da Hrvatska traži da se odredbe ugovora o upravljačkim pravima i ugovor o plinskom biznisu, koji datiraju iz 2009. godine, proglaše ništetnim. U ljeto iste godine (2014.) održano je i prvo ročište pred arbitražnim vijećem Međunarodne trgovinske komore (International Chamber of Commerce – ICC) u Parizu. Hrvatska vlada, kao tužitelj, zatražila je da se ugovor iz 2009. proglasi ništetnim.

Krajem 2016. Arbitražni sud UNCITRAL-a zaključio je kako se na temelju dokaza koje je podnijela hrvatska vlada ne može ustvrditi jesu li ugovori između hrvatske vlade i MOL-a, sklopljeni 2009. godine, rezultat koruptivnih djelatnosti. Nakon toga predsjednik hrvatske vlade Andrej Plenković najavio je otkup svih dionica INA-e, njih 49,1 %, <sup>5</sup> koje u svom vlasništvu ima MOL. Međutim, u prosincu 2021. vlada primjera Plenkovića odlučila je obustaviti otkup dionica INA-e u vlasništvu MOL-a zbog koruptivnih radnji koje je utvrdio Vrhovni sud RH. Naime u listopadu 2021. Vrhovni je sud potvrdio prvostupanjsku presudu bivšem premijeru Sanaderu. Ovom presudom Ivo Sanader osuđen je na 6 godina, a Hernadi na 2 godine zatvora. U isto vrijeme vlada premijera Plenkovića odlučila se na reviziju dioničarskog ugovora za

4 Vidi: MOL Hungarian Oil and Gas Company Plc v. Republic of Croatia (ICSID Case No. ARB/13/32): <https://icsid.worldbank.org/cases/case-database/case-detail?CaseNo=ARB/13/32>

5 Vidi strukturu dioničara INA-e: <https://www.ina.hr/home/investitori/struktura-dionicara/>

INA-u, odnosno na reviziju prve izmjene i dopune Ugovora o međusobnim odnosima dioničara INA-e te na reviziju ugovora o plinskom poslovanju. U međuvremenu je MOL nastavio razvijati svoje međunarodno poslovanje pa tako i u Hrvatskoj.<sup>6</sup> Međutim, u hrvatskoj javnosti postoji uvjerenje da se rafinerije INA-e u Sisku i Rijeci zapostavljaju, a kapaciteti domaćih nalazišta nafte i plina nedovoljno koriste. U isto vrijeme, dvije države ulažu napore kako se odnosi među njima ne bi sveli na odnose INA-e i MOL-a.<sup>7</sup>

## Zaključak

Odnosi Hrvatske i Mađarske mogu se ocijeniti kao prijateljski i partnerski. Od početka hrvatske samostalnosti 1991. godine Mađarska je pružala političku podršku Hrvatskoj, a nakon 2000. godine podržava euroatlantske aspiracije Hrvatske. Ulaskom Hrvatske u EU, 2013. godine, suradnja dviju zemalja dodatno je pojačana, a dvije zemlje zajedno sudjeluju u brojnim srednjoeuropskim inicijativama na području sigurnosti, gospodarstva, energetike i kulture. Također su i važni trgovinski partneri, a mađarske kompanije ubrajaju se u red najvećih investitora u Republiku Hrvatsku. Međutim, odnosi INA-e i MOL-a u određenoj mjeri opterećuju odnose dviju zemalja. Razlozi tome su važnost i veličina INA-e, važnost energetskog sektora, te dalekosežni učinci koruptivnih radnji iako su one utvrđene još u prvom desetljeću 21. stoljeća.

6 Vidi: MOL Group Exploration & Production Croatia: <https://molgroup.info/en/our-business/exploration-and-production/croatia>

7 Vidi: <https://vlada.gov.hr/glavni-izbornik-14951/news/pm-plenkovic-croatia-hungary-relations-shouldn-t-be-reduced-to-ina-mol-relations/22930>

**Nakladnik:**

IRMO - Institut za razvoj i međunarodne odnose  
Ulica Ljudevita Farkaša Vukotinovića 2  
10000 Zagreb  
[www.irmo.hr](http://www.irmo.hr)

**Za nakladnika:**

Sanja Tišma, ravnateljica

**Uredništvo:**

Ana-Maria Boromisa,  
Sanja Maleković,  
Jakša Puljiz,  
Sanja Tišma,  
Aleksandra Uzelac

**Lektura:**

Snježana Ivanović

**Grafičko uređenje:**

Dragana Markanović

Ova publikacija odražava isključivo stajalište autora i Institut se ne može smatrati odgovornim prilikom uporabe informacija koje se u njoj nalaze.

Sadržaj publikacije **IRMO aktualno** moguće je prenositi bez prethodnog odobrenja IRMO-a pod uvjetom da se jasno i vidno navede izvor (autor, naslov, IRMO kao nakladnik te poveznica na internet stranicu objave).